

Éric Vuillard

Dagsordenen

En fortælling

Oversat af Nils Schultz Ravneberg

*Oversat efter: Éric Vuillard, L'ordre du jour
© Éditions ACTES SUD, 2017*

ACTES SUD

texte | tekst

til Laurent Évrard

Et hemmeligt møde

Solen er en kold stjerne. Dens hjerte torne af is. Dens lys nådesløst. I februar er træerne døde og floden forstenet, som om kilden var holdt op med at udspy vand, og havet ikke kunne sluge mere. Tiden stivner. Om morgenen høres ikke en lyd, ingen fuglesang, ingenting. Og så en bil, og endnu én, pludselige skridt, silhuetter, man ikke kan se. Regissøren har banket tre gange, men tæppet er ikke gået op.

Det er en mandag, byen rører på sig bag sin skærm af tåge. Folk tager på arbejde som på andre dage, de tager sporvognen, dobbeltdækkerbussen, smutter op på overetagen og dagdrømmer i den stærke kulde. Men den 20. februar det år var ikke som andre datoer. Ikke desto mindre fik de fleste formiddagen til at gå ved at knokle, nedsunkne som de var i arbejdslivets store, sømmelige løgn. De gjorde små bevægelser af den slags, som rummer en tavs, hæderlig sandhed – bevægelser, hvorom det gælder, at hele vores eksistentielle epos kan sammenfattes i en samvittighedsfuld

pantomimeforestilling. Således forløb dagen, fredsommeligt, regelmæssigt. Og mens alle og enhver pendlede frem og tilbage mellem huset og fabrikken, mellem markedet og den lille gårdsplads, hvor man hænger sit vasketøj til tørre, og om aftenen mellem kontoret og værtshuset for til sidst at vende hjemad, var nogle fine herrer på vej ud af deres køretøjer, langt væk fra det sømmelige arbejde, langt væk fra dagligdagen, foran et palæ ved bredden af Spree. Man åbnede underdanigt bildørene for dem, og de trådte ned fra deres store, sorte wienervogne og defilerede én efter én ind mellem de svære sandstenssøjler.

Der var firetyve af dem i nærheden af de døde træer ved flodbredden – firetyve sorte, brune eller cognacfarvede overfrakker, firetyve par skuldre polstret med uld, firetyve jakkesæt med vest og det samme antal bukser med læg og brede sømme. Skikkelserne trådte ind i den store forhal i nationalforsamlingsformandens palæ, men snart ville der ikke længere være nogen nationalforsamling, der ville ikke længere være nogen formand, og få år senere ville der end ikke være nogen parlamentsbygning, men kun en bunke rygende murbrokker.

Nu bliver firetyve filthatte skruet af, og man får øje på firetyve skallede kranier eller kranser af hvidt hår. Højtideligt trykker man hinanden i hånden, før man træder ind på scenen. Det er dér, i den store forhal, at de ærværdige aristokrater befinder sig. De udveksler spøgefulde, respektable bemærkninger. Man skulle tro, man var vidne til den lidt anspændte optakt til en havefest.

De firetyve silhuetter gik samvittighedsfuldt op ad første trappeløb, og så tvang de sig selv til at bestige de næste trappetrin ét efter ét, idet de af og til stoppede op for ikke at overanstrenge deres gamle hjerter, og med et fast greb om kobbergelænderet og øjnene halvt lukkede klatrede de op uden at beundre hverken de fine balustre eller hvælvingerne, som om de trådte på en bunke usynlige, visne blade. Man førte dem gennem den lille indgang og mod højre, og efter et par skridt på det hvid- og sortternede gulv, besteg de dér de tredive trin, der fører op til anden sal. Jeg ved ikke, hvem der først nåede toppen, og det er i grunden også ligegyldigt, eftersom de firetyve herrer måtte gennemføre præcis det samme, følge den samme vej, dreje til højre rundt om trapperummet, og til sidst gik de alle mod venstre ind i salonen gennem

svingdørene, der stod på vid gab.

I litteraturen er alt tilladt, siger man. Således kunne jeg lade dem gå rundt og rundt i al evighed på Penrose-trappen – aldrig mere ville de kunne komme op eller ned, for altid ville de gøre det ene og det andet samtidigt. Og faktisk er det lidt den virkning, bøger har på os. Ordenes tid kan være fast eller flydende, uigennemtrængelig eller indviklet, tæt, langstrakt, ujævn, den fastfryser bevægelser, forstener. Vores personer er i palæet for bestandig som i et fortryllet slot. Således lammes de, så snart de træder indenfor, de forvandles til sten, stivner. Dørene er både åbne og lukkede, kragstenene er medtagne, brækket af, ødelagte eller overmalede. Trapperummet stråler, men det er tomt, lysekronen funkler, men den er udslukt. Vi er overalt i tiden på én og samme tid. Således gik Albert Vögler ad trapperne op til den første afsats, og dér tog han hånden op til sin skjorteflip, svedende, endda dryppende var han, og han følte sig lettere svimmel. Under den store, forgyldte lampe, der oplyser trappeløbene, retter han på sin vest, løsner en knap og trækker lidt ud i sine skjorteflipper. Måske stoppede også Gustav Krupp op på afsatsen, måske kom

han med en medfølelse bemærkning til Albert – et lille fyndord om alderdommen. Kort sagt udviste han måske solidaritet. Og så genoptog Gustav sin færd, og Albert Vögler blev stående et øjeblik, alene under lysekronen – en stor, guldbelagt, plantelignende vækst med en enorm lyskugle i midten.

Endelig trådte de ind i den lille salon. Wolf-Dietrich, der var privatsekretær for Carl von Siemens, smølede for en stund i nærheden af glasdøren og lod sit blik drive hen over det tynde frostlag, der dækkede balkonen udenfor. For et øjeblik slipper han væk fra verdens gemene gang – han driver rundt ude mellem de lette, hvide skyer. Og mens de andre sludrer, pulser på deres Montecristoer og bavler om deres dæksblades creme- eller muldvarpefarve, og den ene siger, at han foretrækker en blød og mild smag, mens den anden er til det krydrede, og de alle viser sig at være tilhængere af cigarer med en gevaldig diameter, nogle ordentlige kødben, og mens de distræt klemmer om de fine, forgyldte cigarringe, så dagdrømmer Wolf-Dietrich foran vinduet – han flagrer rundt ude mellem de nøgne grene og svæver hen over Spree.

Et par skridt derfra er Wilhelm von Opel i færd med at beundre de udsøgte gipsfigurer, der pryder loftet, mens han skubber sine store, runde briller op og ned. Endnu en person, hvis familie er steget op mod os siden tidernes morgen – fra den lille jordejer i Braubach Sogn, fra forfremmelser ved sammenhobninger af embedskåber og magtsymboler, små landejendomme og diverse stillinger, først som retsembedsmænd og dernæst borgmestre, og frem til det øjeblik, hvor Adam – efter at været kommet ud af sin mors gådefulde skød og senere at have tilegnet sig alle smedearbejdets metoder – havde udtænkt en fantastisk symaskine, der markerede begyndelsen på deres egentlige storhedstid. Han opfandt ellers intet. Han lod sig ansætte hos en fabrikant og iagttog, lod som ingenting og forbedrede så maskinerne en smule. Han giftede sig med Sophie Scheller, der indbragte ham en betydelig medgift, og navngav sin første maskine efter sin kone. Fra da af gik det kun fremad med produktionen. Der gik blot et par år, før symaskinen kom i brug – før den gled ind i tidens gang og blev integreret i menneskenes sæder og vaner. Dens sande opfindere havde været for tidligt ude. Da først symaskinernes

succes var sikret, havde Adam Opel kastet sig ud i cykelindustrien. Men en nat trængte en underlig stemme ind gennem dørsprækken – hans eget hjerte forekom ham så koldt, så koldt. Det var ikke symaskinens opfindere, der var kommet for at bede om royalties, og det var ikke hans arbejdere, der gjorde krav på deres del af fortjenesten – det var Gud, der forlangte hans sjæl. Han var nødt til at give den tilbage.

Men virksomheder dør ikke, ligesom mennesker gør. De er mystiske legemer, der aldrig forgår. Opel-firmaet blev ved med at sælge cykler og senere biler. Virksomheden havde allerede fem tusind ansatte, da dens grundlægger døde. Den blev ved og ved med at vokse. En virksomhed er en person, hvis samlede blodmængde løber op til hovedet. Det kalder man for en juridisk person. Deres liv varer meget længere end vores. Den 20. februar, hvor Wilhelm står og spekulerer i den lille salon i Rigsdagsformandens palæ, er Opel-selskabet således allerede en gammel dame. I dag er det blot et imperium i et andet imperium, og det har kun en meget fjern forbindelse til den gamle Adams symaskiner. Og hvis Opel-selskabet er en meget rig, gammel dame, er hun til gengæld

så gammel, at man næsten ikke lægger mærke til hende længere. Fremover går hun i ét med landskabet. Det skyldes, at Opel-selskabet i dag er meget ældre end flere stater – ældre end Libanon, endda ældre end Tyskland, ældre end de fleste afrikanske stater og ældre end det Bhutan, hvortil guderne ellers er taget hen for at forsvinde i skyerne.

Maskerne

Vi kunne på samme måde nærme os hver og én af de firetyve herrer, der går ind i palæet – vi kunne strejfe deres kraver, deres slipseknuder, for en stund fortabe os i deres gumlende overskæg, fantasere os ind mellem tigerstriberne på deres jakker, dykke ned i deres triste øjne, og dér, inderst inde i den gule, pirrende guldblomme, ville vi støde på den samme lille dør. Man kunne da trække i klokkestrengen og dermed igen bevæge sig tilbage i tiden, og dér ville vi få lov til at se en tilsvarende række af fremgangsmåder, flotte bryllupper og tvivlsomme foretagender –

den monotone beretning om deres bedrifter.

Denne 20. februar har Wilhelm von Opel, Adams søn, én gang for alle bortskrubbet den gamle smøreolie, der sad under hans negle, stillet sin cykel væk og glemt symaskinen, og hele hans familiehistorie indskrænker sig til det adelsprædikat, han bærer i sit navn. I en alder af 62 rømmer han sig og ser på sit ur. Med sammenknebne læber kaster han et blik rundt i rummet. Hjalmar Schacht har gjort et godt stykke arbejde – han vil snart blive udnævnt til økonomiminister og direktør for rigsbanken. Forsamlingen rundt om bordet består af Gustav Krupp, Albert Vögler, Günther Quandt, Friedrich Flick, Ernst Tengemann, Fritz Springorum, August Rosterg, Ernst Brandi, Karl Büren, Günther Heubel, Georg von Schnitzler, Hugo Stinnes jr., Edouard Schulte, Ludwig von Winterfeld, Wolf-Dietrich von Witzleben, Wolfgang Reuter, August Diehn, Erich Fickler, Hans von Loewenstein zu Loewenstein, Ludwig Grauert, Kurt Schmitt, August von Finck og doktor Stein. Vi er i industriens og finansverdenens nirvana. Lige for øjeblikket er de tavse, meget artige og lidt ophedede efter at have ventet i snart tyve minutter. Røgen fra deres store cigarer stikker dem i øjnene.

Nærmest meditativt stopper et par skikkelser op foran et spejl og løsner deres slipseknuder. Man gør sig det bekvemt i den lille salon. Et sted i en af sine fire bøger om arkitektur giver Andrea Palladio en temmelig vag definition af salonen som et modtagelsesværrelse – en scene, hvor vores tilværelses vaudeviller udspiller sig. Og når man i den berømte Villa Godi Malinverni kommer fra Olympos-salen, hvor de nøgne guder boltrer sig mellem falske ruiner, og fra Venussalen, hvor et barn og en page stikker af gennem en falsk, malet dør, ankommer man til den centrale salon, hvor man over indgangsdøren finder en ramme med slutningen af en bøn: ”Og fri os fra det onde.” Men i nationalforsamlingsformandens palæ, hvor vores lille reception fandt sted, ville man have søgt forgæves efter en sådan inskription – noget sådant var ikke på dagsordenen.

Der forløb et par langsomme minutter under det høje loft. Man udvekslede smil. Man åbnede dokumentmapper af læder. Schacht skubbede af og til sine fine briller op og kløede sig i næsen med tungen på vej ud af munden. De inviterede blev artigt siddende og så i retning af døren med deres små krebseøjne. Man hviskede mellem to nys. Et

lommelærklæde var foldet ud, næseborene blev blæst igennem i stilheden, og så rettede man på sit tøj, mens man tålmodigt ventede på, at mødet skulle begynde. Og møder var noget, man forstod sig på. Alle beklædte de flere administrations- eller tilsynsposter, alle var de medlemmer af en eller anden arbejdsgiverforening. For ikke at nævne de knugende familieråd i det strenge og kedsommelige patriarkat.

I forreste række tørrer Gustav Krupp sig i det rødmossede ansigt med handsken, han harker omhyggeligt ned i sin snotklud, han er forkølet. Med alderen begynder hans smalle læber at forme en styg, omvendt halvmåne. Han virker trist og bekymret. Mekanisk vender og drejer han en smuk guldring mellem fingrene. Han er opslugt af en tåge af forventninger og beregninger – og det er muligt, at disse to ord for ham har én og samme betydning, som om de hver især var blevet trukket sammen ved magnetisk kraft.

Pludselig knirker dørene, og gulvene knager. Der bliver snakket i forværelset. De firetve sløve firben stiller sig på bagbenene og holder sig ranke. Hjalmar Schacht sluger sit spyt, og Gustav sætter sin monokel på plads. Bag dørfløjene kan man høre dæmpede

stemmer og så en fløjten. Og endelig kommer Rigsdagsformanden smilende ind i rummet – det er Herman Göring. Og langtfra at vække overraskelse hos os er det i grunden blot en ret banal og rutinemæssig begivenhed, der er tale om. I forretningslivet er partipolitiske kampe en detalje. Politikere og folk fra industrien er vant til at mødes.

Göring gik så runden rundt, sagde noget til hver og én og trykkede føjeligt hver en hånd i sin. Men Rigsdagsformanden er ikke kun kommet for at tage imod. Han grynter et par velkomstord og nævner straks derefter det kommende valg, der vil finde sted den 5. marts. De firetyve sfinkser lytter opmærksomt til ham. Valgkampen, der nærmer sig, er afgørende, erklærer Rigsdagsformanden. Det skal være slut med regimets ustabilitet. Den økonomiske aktivitet har brug for ro og soliditet. De firetyve herrer nikker samvittighedsfuldt. Lysekronens elektriske lys blinker, og den store sol, der er malet i loftet, skinner mere, end den gjorde for et øjeblik siden. Hvis nazistpartiet opnår flertal, tilføjer Göring, vil dette valg blive det sidste i de kommende ti år. Og måske endda – tilføjer han uden et smil – i de kommende hundrede år.

En billigende bevægelse løb gennem rækkerne. I samme øjeblik gav dørene lyd fra sig, og den ny kansler trådte omsider ind i salonen. Dem, der aldrig før havde mødt ham, var nysgerrige efter at få ham at se. Hitler var smilende og afslappet – slet ikke som man kunne have forestillet sig – imødekommende, ja, endda elskværdig, meget mere elskværdig, end man skulle have troet. Han takkede hver af de tilstedeværende og gav dem hver især et styrkende håndtryk. Da alle var blevet præsenteret, tog de plads i deres komfortable lænestole igen. Krupp befandt sig i første række. Han pillede med nervøse fingre ved sit ganske lille overskæg. Lige bag ham sad to ledere fra I.G. Farben, men også von Finck, Quandt og et par andre med benene pedantisk over kors. Der lød en hul hosten, og hættten fra en fyldepen afgav en lille lyd. Stilhed.

De lyttede. Talen kunne i det væsentligste sammenfattes som følger: Det skulle være slut med et svagt regime, den kommunistiske trussel skulle afværges, fagforeningerne skulle nedlægges, og hver arbejdsgiver skulle have lov til at være Führer i sin egen virksomhed. Da Hitler var færdig, rejste Gustav sig op og trådte et skridt frem, og på vegne af alle

de tilstedeværende gæster takkede han ham for omsider at have klarlagt den politiske situation. Kansleren tog en hurtig runde, inden han skulle videre. Man ønskede ham tillykke, man udviste stor belevenhed. De gamle forretningsmænd virkede lettede. Da han havde trukket sig tilbage, tog Göring ordet. Han genoptog energisk visse idéer, og så nævnte han igen valget den 5. marts. Det var en enestående mulighed for at komme ud af den blindgyde, man befandt sig i. Men for at kunne føre valgkamp havde man brug for penge. Nazistpartiet havde ikke en rød øre, og valgkampen nærmede sig. I det øjeblik rejste Hjalmar Schacht sig, smilede til forsamlingen og udbød: ”Og så, mine herrer, er det tid til at betale!”

[...]